

Asiantuntijalausunto lausuntopyyntöön VN/31113/2022**Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta**

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (ISO) kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntopyynnöstä ja esittää seuraavaa:

1. Otettaisiin käyttöön käsite 'yliopistollinen hyvinvointialue'

Asetusmuistion mukaan yhteistyöalueen tarkoitus on turvata palvelujen saatavuus ja sopia työnjaosta tehtävissä, joissa tarvitaan osaamisen varmistamiseksi tai kustannustehokkaan toiminnan vuoksi alueellista yhteistyötä. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun sote-järjestämislain (612/2021) 35 §:n mukaan kukin eri yhteistyöalueeseen siten, että kullakin yhteistyöalueella on yksi yliopistosairaala. Muistiossa ja asetuksessa toistuvat ilmaukset 'yliopistollista sairaalaa ylläpitävä hyvinvointialue', tai 'hyvinvointialue, jolla sijaitsee yliopistollinen sairaala'. Ilmaukset ovat pitkiä sekä korostavat tarpeettomasti erikoissairaanhoidon ja sairaalaorganisaation roolia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhteisessä uudistuksessa.

Esitämme, että ilmaus korvattaisiin käsitteellä 'yliopistollinen hyvinvointialue', jolla tarkoitettaisiin sellaista yliopistollista sairaalaa ylläpitävää hyvinvointialuetta, jolla ko. sairaalan lisäksi sijaitsee merkittävää yliopistollista sosiaali- ja terveydenhuollon tutkintokoulutusta ja tutkimusta lääketieteessä, hoitotieteessä, sosiaalityössä ja niin edelleen, tarjoava yliopisto. Esimerkiksi 'Pohjois-Savon yliopistollisella hyvinvointialueella' sijaitsee myös merkittävä sote-osaamisen kehittämiskumppani, valtakunnallinen pelastusalan ammatillinen oppilaitos ja koulutuskeskus Pelastusopisto, joka vastaa pelastustoimen ja hätäkeskusten ammatillisesta perus- ja täydennyskoulutuksesta, normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen tähtäävästä koulutuksesta, kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin valmentavasta koulutuksesta sekä osaltaan pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoiminnasta.

2. Annettaisiin sosiaalihuoltoon keskittämisasietus

Nykytilasta on todettu, että Sosiaalihuoltolain 33 a §:n sisältämä asetuksenantovaltuus mahdollistaa myös sosiaalipalvelujen kokoamisen alueellisesti muiden palvelujen yhteyteen. Asetusta ei ole annettu, mutta se pitäisi viipymättä antaa, jotta sosiaalihuoltoon saataisiin tältä osin yhtä vahva säädöspohja kun terveydenhuollossa on erityisen vaativien tilanteiden osalta. Keskittämisasietus voisi selkeyttää ja tuoda uudenlaista mandaatti-, organisointi- ja resursointitukea esimerkiksi 1) erityisen harvoin tarvittaville ja vaativille sosiaalipalveluille, 2) monialaisille palveluille kuten lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskuksille (OT-keskus) sekä 3) hyvinvointialueiden yhteiseen, monitoimijaiseen ja vaativaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön sosiaalialan osaamiskeskuksille. On teemoja, joissa yksittäisen hyvinvointialueen ei ole mahdollista, mielekästä tai kustannusvaikuttavaa toimia muutoin kuin useamman hyvinvointialueen kanssa yhdessä.

3. Velvoitettaisiin vahvempaan osallisuuden huomioon otamiseen yliopistollisen hyvinvointialueen hallintotehtävissä: strategisessa suunnitelmassa, yhteistyösopimusta laadittaessa ja toteutettaessa sekä YTA-yhteistyötä koordinoitaessa

Sote-järjestämislain 36 §:n 3 momentin 7 kohdassa mainittu strateginen suunnitelma on tärkeä asiakirja. Nyt annettavan asetuksen 2 § sisältää lisätäsmennystä: kyseisen yhteistyöalueen hyvinvointialueiden TKKI-toiminnan, sen toteuttamisrakenteiden ja tavoitteiden yhteensovittamisen kokonaisuudeksi, jossa on huomioitu myös valtakunnalliset sote-tavoitteet. Yliopistollisen hyvinvointialueen tulee hoitaa yhteistyösopimuksen laatimisen hallintotehtävät siten, että kaikki lakisääteiset toimijatahot tulevat kutsutuiksi mukaan sopimuksen laatimiseen ja toteuttamiseen. Sote-uudistuksen valmisteluvaiheissa on voitu todeta, että esimerkiksi lakisääteisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia ei ole systemaattisesti koko maassa kutsuttu YTA-yhteistyön tilannekatsauksiin ja neuvotteluihin, vaikka yhteistyösopimus kattaa muun muassa sosiaalihuollon TKKI-toiminnan. Vastuu on kutsujilla: sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että kyseisen YTA:n hallinnoijataholla.

Muistiossa todetaan, että hyvinvointialueet ovat sosiaalialan osaamiskeskusten vastuutahoja. On tärkeä huomata, että osaamiskeskuslain (1230/2001) mukaan vastuutahoja on yhteisvastuuta kantamassa useita muitakin. Sosiaalialan alueellinen osaamiskeskustoiminta on edelleen monitoimijaista kehittämistyötä, ja alan asiantuntijaverkostojen pitkäaikaista yhteistyötä alueilla ei kannata jättää hyödyntämättä.

4. Turvattaisiin soten TKKI-toiminnan tosiasialliset edellytykset

Asetusehdotuksen 2 §:n 4 momentti velvoittaa sovittavaksi keinoista, joilla luodaan edellytykset YTA:n hyvinvointialueiden ja YTA:lla TKKI-toimintaa harjoittavien tahojen *'yhteistyölle sekä yhteiselle osaamistarpeiden arvioinnille ja ennakkoinnille'*. Momenttiin on lisättävä keinot, joilla luodaan edellytykset ensinnäkin itse **TKKI-toiminnalle**, muut seikat tulevat sen jälkeen. Ehdotus tältä osin täydennetyksi 2 §:n 4-kohdan muotoiluksi:

*4) keinoista, joilla luodaan edellytykset yhteistyöalueen hyvinvointialueiden ja yhteistyöalueella koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa harjoittavien tahojen **toiminnalle**, yhteistyölle sekä yhteiselle osaamistarpeiden arvioinnille ja ennakkoinnille.*

5. Otettaisiin vastuullisesti ja ennakoiden huomioon asetuksen vaikutukset – myös taloudelliset ja juridisesti edelleen kehitettävät

Asetuksella tulee olla merkittäviä itsenäisiäkin taloudellisia vaikutuksia. YTA:n organisointi ja tehtävien vastuullinen hoitaminen on rahoitettava. Sosiaali- ja terveydenhuollon TKKI-toiminta on pitkäjänteisesti turvattava ja kohdennettava varoja sosiaalihuollon tutkimukselliseen kehittämistoimintaan siten, että saavutetaan tasapaino TKKI-resurssien kohdentamisessa sosiaali- ja terveydenhuollon kesken. Yhteistyösopimusta vahvempi organisointi olisi YTA:n säätäminen vastuulliseksi oikeushenkilöksi ja tällöin sen soveltuvuus myös vastuulliseksi alueelliseksi työnantajaksi, mihin suosittelemme sote-lainsäädäntöä kehitettäessä palattavan.

Kunnioitavasti,

Kuopiossa 22.12.2022

Tuomo Meriläinen
puheenjohtaja
ISO-yhdistys ry

Saara Tavi
varapuheenjohtaja
ISO-yhdistys ry

Tarja Kauppila
johtaja
ISO